

Preporuke proizašle iz testiranja prilagođenih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u okviru projekta LIFE Artina



Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce i Udruga Biom

Split, ožujak 2023

Preporuke proizašle iz testiranja prilagođenih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u okviru projekta LIFE Artina

Preporuke mjera za prikupljanje podataka i utvrđivanje razmjera slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj (neizravne mjere)

- Podizati svijest ribara te provoditi edukacije u cilju njihovog razumijevanja svih sastavnica ekosustava te o važnosti prijave slučajnog ulova putem očevidnika i načinima rukovanja sa slučajno ulovljenim jedinkama osjetljivih, ugroženih i zaštićenih vrsta morskih ptica.
- Jačati kapacitete znanstvenih promatrača za prikupljanje podataka o slučajnom ulovu morskih ptica te zajedničkom suradnjom (Uprave za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, Instituta za oceanografiju i ribarstvo, organizacija civilnog društva, itd.) raditi na usavršavanju komunikacijskih vještina promatrača potrebnih za rad s ribarima.
- Pojačano prikupljati podatke na plovilima putem znanstvenih promatrača
- Utvrditi dodatne lokacije/područja na moru koja su staništa ugroženih vrsta morskih ptica te prikupljati podatke i širiti područja i za druge vrste morskih ptica.
- Bliska suradnja ministarstava nadležnih za poslove ribarstva i zaštite prirode (Uprava za ribarstvo, Ministarstvo poljoprivrede i Uprava za zaštitu prirode/Zavod za zaštitu okoliša i prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja) te znanstvenih institucija (Institut za oceanografiju i ribarstvo, Zavod za ornitologiju) u svrhu učinkovitijeg prikupljanja te razmjene podataka o slučajnom ulovu zaštićenih vrsta (unaprjeđenje očevidnika, znanstvenog monitoringa, Sustava za dojavu i praćenje uhvaćenih, usmrćenih, ozlijeđenih i bolesnih strogo zaštićenih životinja).
- Obvezati sve vlasnike povlastica pridnenog (stajaćeg) parangala i mreža stajaćica na korištenje sustava za praćenje kretanja plovila i ribolovne aktivnosti te omogućiti dostupnost tih podataka za stručne i znanstvene analize.
- Unaprijediti zajedničku suradnju nadležnih tijela (Uprava ribarstva Ministarstva poljoprivrede), znanstvene zajednice (znanstveni promatrači Instituta za oceanografiju i ribarstvo) i organizacija civilnog društva u svrhu razmjene informacija i veće dostupnosti podataka o slučajnom ulovu vrsta.
- Poticati ribare malog priobalnog ribolova (*Small Scale Fisheries*) na korištenje elektronskog očevidnika (e-očevidnik/m-očevidnik).
- Intenzivniji inspekcijski nadzor rizičnih alata (parangala i mreža stajaćica) koji utječu na slučajni ulov morskih ptica i intenzivniji nadzor područja značajnih za hranjenje i odmaranje morskih ptica.
- Uvrstiti morske ptice u postojeći Protokol za dojavu i djelovanje u slučaju pronalaska uginulih, bolesnih ili ozlijeđenih strogo zaštićenih morskih životinja (u kojima bi ulogu imale javne ustanove za upravljanje morskim zaštićenim područjima i prema potrebi ovlašteni veterinari).
- Uspostava sustava zbrinjavanja strogo zaštićenih bolesnih ili ozlijeđenih morskih ptica.

Preporuke mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica (izravne mjere)

- Prilagodba ribolovnih praksi s ciljem očuvanja populacija morskih ptica („soft“ mjere):
 - Provoditi aktivnost polaganja parangala u noćnim i minimiziranje osvjjetljenja parangala radi smanjenja vidljivosti udica i mamaca (ješke) te obavljanja ribolovne aktivnosti u vrijeme kada su morske ptice relativno neaktivne,
 - Izbjegavanje bacanja ostataka od mamaca ili čišćenja ulovljene ribe prilikom polaganja parangala ili mreža, kako bi se izbjeglo privlačenje velikog broja ptica u ovoj fazi ribolova,

- Na područjima gdje se utvrdi interakcija morskih ptica s ribolovnim aktivnostima (putem očevidnika/znanstvenih promatrača/istraživanja) predlagati prostorno – vremenske regulacije ribolova (sezonski ili trajno).
- Prilagodba ribolovnih alata s ciljem očuvanja populacija morskih ptica („hard“ mjere):
 - Provesti testiranja jedne mjere ili kombinacije mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica (postavljanja dodatnog otežanja za pridneni (stajajući) i plutajući¹ parangal², postavljanje linija za strašenje ptica, noćno polaganje parangala) na statistički značajnom uzorku ribara na nacionalnoj razini, u vrijeme kad je veća prisutnost ptica (ožujak-travanj)
 - Ovisno o rezultatima testiranja, uvesti obvezu korištenja uspješnih i dokazanih mjera za smanjivanje slučajnog ulova morskih ptica (npr. postavljanje dodatnog otežanja na parangale)
 - Provesti testiranje hookpoda odgovarajuće veličine³ na plutajućim parangalima na statistički značajnom uzorku ribara
 - Ukoliko se dokaže postojanje interakcije morskih ptica i ribolovnih aktivnosti, uvesti obvezu korištenja mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u područjima gdje se one dokazano hrane i borave.
- Provedba testiranja/istraživanja alata i mjera:
 - Provedba istraživanja/testiranja alata u vrijeme kad su morske ptice najaktivnije, odnosno u ožujku i travnju
 - Provedba istraživanja i testiranja alata na nacionalnoj razini, odnosno s ribarima u svim priobalnim županijama
 - Omogućiti financiranje testiranja različitih alata za smanjenje slučajnog ulova kroz Operativni program Ribarstvo i pomorstvo 2021.-2027. (operativni troškovi i nabava testnog alata/alata za ublažavanje slučajnog ulova morskih ptica)
 - Kod provođenja testiranja različitih mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica surađivati s relevantnim dionicima (nevladine organizacije, znanstvena zajednica...) sukladno primjerima i rezultatima testiranja različitih mjera iz drugih zemalja, pogotovo onih gdje su prisutne slične vrste/skupine ptica, te se koriste slični ribolovni alati
 - Usporedno testirati prilagođene alate i opremu te standardne (konvencionalne) alate kako bi rezultati testiranja bili usporedivi
 - Prilikom ispitivanja učinkovitosti pojedinih alata i opreme za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica voditi računa i o slučajnom ulovu drugih vrsta (veća isplativost mjere ako ima utjecaj na više vrsta i skupina organizama)
 - S ribarima testirati kombinaciju mjera prilagodbe ribolovnih praksi i alata („soft i hard mjere“)
 - Testirati druge raspoložive mjere za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica, primjerice postavljanje uređaja za plašenje ili odbijanje ptica sa zvučnim, svjetlosnim ili vizualnim efektima (npr. strašila za morske ptice, eng. *tori lines/streamer lines, scary bird*).
 - Pratiti međunarodna testiranja i istraživanja mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica te ispitati mogućnost njihove primjene u Hrvatskoj

¹ Prema *Agreement on the Conservation of Albatrosses and Petrels*, 2019, ova mjera je primjenjiva u ribolovu stajacim i plutajućim parangalom.

² Postavljanje dodatnog otežanja se tijekom našeg istraživanja pokazala kao dobra, jednostavna, jeftina i isplativa mjera, koju ribari podržavaju (prema Miletić A., Kapelj S., Čeprija, H. (2022): Izvješće o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce)

³ Trenutno su na tržištu dostupni hookpodi koji odgovaraju većoj veličini udica od onih koje se koriste u Hrvatskoj. Prilikom ovog istraživanja, proizvođač je najavio izradu hookpoda u veličini koja će odgovarati udicama hrvatskih ribara.

- Pronaći načine kako kompenzirati sudjelovanje ribara u istraživanjima i testiranjima alata (pokriivanje troškova goriva, pomoć u prijavi na natječaj, dodatni bodovi kod prijave na mjere iz Operativnog programa, i sl.)
- Nakon provođenja testiranja mjera za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica održavati kontakte s ribarima te transparentno izlagati podatke i rezultate istraživanja.
- Kod predlaganja i uvrštavanja novih mjera, izbjegavati korištenje štetnih materijala kao što su plastika, olovo i sl.

Napomene vezane za testiranje prilagođenih alata i opreme temeljem istraživanja provedenog u sklopu projekta LIFE Artina⁴

- Kod testnih alata paziti na određivanje tehničkih specifikacija za njihovu nabavu (npr. optimalna udaljenost, količina, težina te način pričvršćivanja utega/olovnica na parangal, ukupna optimalna težina utega/olovnica na plovilu, način pričvršćivanja LED lampica na mreže i hookpoda na parangale, veličina udica koje odgovaraju hookpodima, dozvoljene veličine udica u Hrvatskoj, itd.) te mogućnosti izrade istih (postojanje tvrtki koje se bave izradom, vrijeme potrebno za izradu i sl.).
- Pri određivanju optimalnog broja ribolovnih izlazaka s ribarima pažljivo sagledati sve relevantne čimbenike i jasno definirati što točno obuhvaća jedan ribolovni izlazak (za prikupljanje podataka je bolji veći broj no nije ga uvijek realno očekivati zbog vremenske prognoze, drugih obaveza i slobodnog vremena ribara, uvjeta i veličine plovila i mogućnosti primitka određenog broja ljudi pazeći pritom na sigurnost svih prisutnih, odabir lokacije ribolova s obzirom na broj osoba na plovilu, mogućnost oštećenja alata, povjerenje, itd.).
- Omogućiti prisutnost stručnjaka za prepoznavanje ptica na plovilu tijekom testiranja alata, kako bi se u slučaju slučajnog ulova mogla utvrditi vrsta ptice, ali i učinkovitije pratiti njihova interakcija s ribarstvom.
- Testirati mjeru postavljanja dodatnog otežanja (utega) u ribolovu s plutajućim parangalom (prema *Agreement on the Conservation of Albatrosses and Petrels, 2019*, i *Recommendation by ICCAT on Reducing Incidental By-catch of Seabirds in Longline Fisheries, 11-09*, ova mjera je primjenjiva u ribolovu stajaćim i plutajućim parangalom) te odrediti optimalnu količinu/težinu utega u odnosu na veličinu i tip parangala.
- Testirati LED lampice na trostrukim mrežama⁵ stajaćicama (od veljače do svibnja u sezoni lova na sipe).
- Testirati hookpode manjeg promjera, prilagođene udicama koje koriste ribari u Hrvatskoj (Proizvođaču hookpoda⁶ su dostavljeni uzorci udica ih Hrvatske te planiraju proizvodnju hookpoda manjeg promjera).

⁴ Miletić A., Kapelj S., Čepnija, H. (2022): Izvješće o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce.

⁵ Prema mišljenju ribara s Brača više ptica lovi u trostrukim nego u jednostrukim mrežama. Mišljenje tog ribara je da bi također za trostruke mreže trebalo izbjegavati bacanje na područja na kojima se nalazi veliki broj jedinki morskog vranca. (prema Miletić A., Kapelj S., Čepnija, H. (2022): Izvješće o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce)

⁶ Hookpod Ltd.

- Pojednostavniti i maksimalno skratiti upitnike u kojima ribari daju povratne informacije o iskustvu korištenja alata ⁷, odnosno upitnik složiti na takav način da ga ribar može brzo i lako ispuniti (npr. zaokruživanje odgovora) ili osigurati da promatrač ispunjava upitnik uz konzultaciju s ribarom.
- Podaci u upitniku trebaju sadržavati: lokaciju (koordinate), vrijeme i datum događaja, broj jedinki i vrstu, informacije o jedinki (veličina, fotografija, informacija je li jedinka puštena živa, itd.), informacije o načinu slučajnog ulova (vrsta ribolovnog alata, faza ribolova – postavljanje/izvlačenje alata, dubina postavljanja alata, itd.), informacije o bilo kojoj značajki koja je mogla potaknuti slučajni ulov (vrsta mamca, godišnje doba, vrijeme, dubina, itd.), informacije o ribolovnom naporu u značajnim jedinicama (npr. duljina mreža u kombinaciji s vremenom topljenja kod mreža stajaćica, broj udica kod parangala), mišljenje o funkcionalnosti i praktičnosti za korištenje.

⁷ Ribari nemaju vremena za ispunjavanje dugih upitnika, kao ni volju da ga sami ispune (najčešće je to kroz razgovor s anketarom prilikom vožnje broda), a treba uzeti u obzir i uvjete na brodu (nedostatak mjesta, poteškoće prilikom pisanja zbog vjetrovitog vremena i valova) (prema Miletić A., Kapelj S., Čepurnja, H. (2022): Izvješće o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce)